

ENTREVISTA AMB CARME VALLS, metgessa del CAPS (Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris), directora del programa "Dona, salut i qualitat de vida", i diputada al Parlament de Catalunya pel PSC.

Heu fet algun estudi, o en coneixeu algun, dels riscos laborals a l'ensenyament des del punt de vista de gènere?

Sí, estem passant un qüestionari a tres col·lectius feminitzats com són ensenyament, sanitat i funcionaris per tal d'avaluar l'impacte del treball conjunt remunerat i domèstic sobre la salut en relació amb les desigualtats basades en el gènere. En aquest sentit, estem avaluant la doble jornada laboral de les dones, que les ensenyants fan quàdruple ja que, a més a més, s'han d'emportar feina a casa per als vespres i caps de setmana. El col·lectiu més estressat, somàticament i psicològic, és el d'ensenyants.

Per tant, des del punt de vista de gènere analitzem la doble jornada, la influència de les condicions de treball a la feina i a casa en la salut mental i física d'homes i dones, les relacions laborals de submissió, d'assetjament moral i sexual i la seva repercussió sobre la salut.

També donem importància a problemes de salut propis de les dones com són els trastorns de la menstruació en relació amb l'estrès: hi ha cinc preguntes específiques sobre el tema a més de les vint preguntes de salut general relacionades amb les condicions de treball a casa i a la feina.

En relació amb aquest últim aspecte, hem detectat un augment d'embarassos de risc per baix pes o prematuritat. En teniu alguna dada?

També es pregunta sobre això en aquest qüestionari, però s'hauria de passar a unes 50.000 persones per tenir-ne dades més significatives. Actualment tenim 3.000 respostes. El que sí que tenim són dades en la literatura mèdica que relacionen l'estrès psicosocial amb aquestes alteracions que m'has descrit i amb contraccions prematures en el moment del part que fan augmentar el nombre de cesàries.

S'ha produït un augment significatiu de casos d'avortament?

En el nostre treball no hi ha una mostra prou gran de mestres com per poder-ho afirmar. De tota manera sí que hi ha descrits avortaments per estrès psicosocial. A més, s'hauria d'estudiar un altre tipus d'avortament encobert: està en estudi, en el cas de sanitàries i mestres, el retard de dies en la menstruació, que pot ser una fecundació sense anidament per alteracions hormonals degudes a causes externes, atribuïbles a la feina.

Les dones són molt majoritàries en els cicles d'educació infantil i inicial de primària. Heu detectat alguna variació important en la incidència d'alguns trastorns de salut?

Sí. Hi ha un augment de problemàtica musculoesquelètica, sobretot a parvulari. Les classes són poc ergonòmiques i les mestres han d'estar sempre molt ajupides, pujant i baixant nenes i nens. Al Canadà, Kapleen Mesing (estudiosa de la salut laboral des del punt de vista de gènere) ha investigat aquest tema en pel·lícules de vídeo i ha pogut analitzar els moviments i postures de les mestres. També s'ha detectat un augment de les infeccions en aquest tram d'edats. Els nens es constipen més i, a sobre, les condicions de temperatura no són les correctes. Tornant al Canadà, cada aula té un

termòstat, i si no és així es considera una mala praxis. A secundària, els problemes són més d'organització del treball i de tipus psicosocial.

S'ha vist algun tipus de trastorn específic en dones que tenen fills de la mateixa edat que els alumnes?

Sí. Aquestes puntuen més que totes les altres en riscos psicosocials, en ansietat, angoixa, no dormir bé, mal d'esquena...

En les primeres anàlisis fetes del qüestionari, el dolor lumbar està relacionat amb el nombre de fills i amb el grau de corresponsabilitat a casa. Segons aquests resultats, tenir una parella que només ajuda provoca més dolor lumbar que no pas no tenir-ne. Ens va sorprendre, però sembla que si només ajuda, la dona continua tenint la responsabilitat de la casa però, en canvi, no es pot queixar i esbravar-se. Ara bé, si la parella es corresponsabilitza, el dolor lumbar disminueix. No deixa de ser curiós com a qüestió de salut i gènere.

Seria, doncs, fàcil de prevenir aquest problema no donant a aquestes mestres grups d'alumnes de la mateixa edat que els fills?

Sí, d'acord. O bé donar-los la possibilitat de canviar de lloc de treball, i no tenir la perspectiva de fer tota la vida la mateixa feina.

Per tant, creus tu també que canviar de feina durant un temps, seria una bona prevenció en salut laboral?

Sí, és clau. Kapleen Mesing creu que s'hauria de fer un any sabàtic cada 4 anys. Com a estudiant de la salut laboral es va "horroritzar" quan li vam explicar les condicions de treball dels i de les nostres ensenyants. Creu que repercuteix sobre la seva salut i sobre la qualitat que es dona als ensenyats i ensenyades. És vital en les professions més estressades, ensenyament i sanitat entre d'altres, poder tenir un any sabàtic.

Ja que tu ets metgessa, ens podries dir quines característiques del treball a l'ensenyament poden influir negativament en la salut de les docents?

En principi no hi ha diferències qualitatives entre homes i dones ensenyants que puguin explicar un augment de problemes de salut de la veu, de l'aparell musculoesquelètic i psicosocials. Ni tan sols a nivell hormonal. És bàsicament un problema de gènere: la doble jornada de les dones.

Les dones no són pas més dèbils, sinó que és un problema laboral que es repeteix en totes les professions feminitzades.

El *mobbing* a l'ensenyament és més habitual en les dones que en els homes?

Tenim poques estadístiques. N'hi ha més contra les dones joves, amb característiques de no-submissió a les normes establertes. Però falten més estudis de casos i fórmules per diagnosticar millor l'assetjament moral o *mobbing*.

En els exàmens de salut, les dones hem de tenir alguna exploració concreta?

Sí. Les anàlisis bioquímiques han de ser diferenciades per a homes i dones.

Hi ha d'haver una detecció d'anèmies ferropèniques, dèficits de tiroïdes en dones joves, tiroïditis en dones joves i mestres (no sabem per què), factors de risc que afectin el metabolisme dels ossos, dèficit de vitamina D.

S'ha de passar un qüestionari d'estrès que s'està validant a Espanya per avaluar al mateix temps els riscos laborals i personals. Per exemple, en el segon i tercer trimestre, les mestres es queixen de molts mals de cap i d'esquena. Cal saber per què i aprofundir-hi més.

En les exploracions ginecològiques no hi ha, en principi, un risc més gran pel fet de ser mestres. El que sí és molt greu és que sigui l'únic col·lectiu que no tingui, fins ara, una sistemàtica vigilància de la salut. També és gravíssim que no tingueu un sistema de protecció d'accidents de treball. Per exemple, les mestres que estan fent rehabilitació de la veu i de l'esquena s'ho estan pagant, quan hauria de ser la mútua d'accidents laborals o qui correspongui en el vostre cas (Muface?).